CLASS : 12th (Sr. Secondary) **Code No. 4305**

Series : SS-M/2019

रोल नं० | | | | | | | | | | | **SET : B**

संस्कृत

SANSKRIT

ACADEMIC/OPEN

(Only for Fresh/Re-appear Candidates)

समय : 3 घण्टे] *[पूर्णांक : 80*

- *कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ **8** तथा प्रश्न **17** हैं।*
- *प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये **कोड नम्बर** तथा **सेट** को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।*
- *कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।*
- *उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़ें।*
- *उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।*
- *परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें।*
- *कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, **परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।***

downloaded from StudentSuvidha.com
all NOTES and PAPERS at StudentSuvidha.com

निर्देशः –

(i) प्रत्येकं खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि।

(ii) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।

(iii) श्रेष्ठाङ्कान् प्राप्तये सुवाच्यलेखोऽपेक्ष्यते।

खण्डः 'क'

(अपठित - अवबोधनम्)

1. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा निम्नाङ्कितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतपूर्णवाक्येन लिखत –

पर्यटनं रोमाञ्चकारी प्रियजनैः सह कृतं पर्यटनं आनन्दं ददाति। पर्यटनेन ज्ञानवृद्धिः मनोरञ्जनं च भवतः। अन्यच्च यत् स्वयं दृश्यते अनुभूयते च तत् ज्ञानं स्थिरतरं भवति। कस्मिन् देशे प्रदेशे वा किं किं भुज्यते, किं पीयते ? कथं व्यवहारः क्रियते ? का तत्रत्या वेशभूषा ? के च उत्सवाः ? एतत् सर्वं पर्यटनेन ज्ञायते। पर्यटन-उद्योगेन भारतशासनं पर्याप्तं धनं लभते। अतः इयम् उद्योगं वर्धयितुं शासनं यत्नशीलम् अस्ति।

प्रश्नाः – 2 × 5 = 10

(क) पर्यटनं कीदृशम् ?

(ख) पर्यटन-उद्योगेन भारतशासनं किं लभते ?

(ग) कैः सह कृतं पर्यटनं आनन्दं ददाति ?

downloaded from StudentSuvidha.com

..S and PAPERS at StudentSuvidha.com

(घ) पर्यटनेन लब्धं ज्ञानं कीदृशं भवति ?

(ङ) पर्यटनेन कस्य वृद्धिः भवति ?

खण्डः 'ख'

(रचनात्मकं – कार्यम्)

2. ***विषयमेकमधिकृत्य*** लघुनिबन्धं संस्कृतभाषया लिखत – 6

(क) मम प्रियं पुस्तकं (गीता)।

(ख) प्रातःकालीन भ्रमणम्।

(ग) अनुशासनम्।

खण्डः 'ग'

(पठित – अवबोधनम्)

3. अधोलिखितगद्यांशस्य हिन्दीभाषया सरलार्थं कार्यम् – 4

(क) निश्चितं किल सिद्धैः स्वर्गनरकादिकं सर्वं ब्रह्माण्डान्न किञ्चिद्बहिरस्तीति। ते सप्तगगनाश्रिताः सप्त ग्रहाः स्वर्गं परितो मेखलावत् परिभ्रमन्ति इति वदन्ति, न स्वर्गस्योपरि।

अथवा

(ख) तावदकस्मादुत्थितो महान् झञ्झावातः, एकः सायंसमयप्रयुक्तः स्वभाववृत्तोऽन्धकारः, स च द्विगुणितो मेघमालाभिः। झञ्झावातोद्धूतैः रेणुभिः शीर्णपत्रैः कुसुमपरागैः शुष्कपुष्पैश्च पुनरेष द्वैगुण्यं प्राप्तः।

StudentSuvidha.com
downloaded from
and PAPERS at StudentSuvidha.com

4. अधोलिखितश्लोकस्य हिन्दीभाषया सरलार्थं कार्यम् – 4

(क) असूर्या नाम ते लोका अन्धेन तमसाऽऽवृताः।

तॉंस्ते प्रेत्याभिगच्छन्ति ये के चात्महनो जनाः।।

अथवा

(ख) जनस्य साकेतनिवासिनस्तौ

द्वावप्य भूतामभिनन्द्यसत्वौ।

गुरुप्रदेयाधिकनिःस्पृहोऽर्थी

नृपोऽर्थिकामादधिकप्रदश्च।।

5. अधोलिखितासु सूक्तिषु मात्र ***द्वयोः*** सूक्तयोः भावार्थं हिन्दीभाषया लेख्यम् – 2 × 2 = 4

(क) स्वर्गभूमिं कुर्शीति वदन्ति।

(ख) अस्माभिः पर्वताः शंकवः कृताः।

(ग) हरति अतिमलिनमपि दोषजातं गुरूपदेशः।

(घ) विगुणः कार्षापणः, कुत्सितश्च पुत्रः संकटे कदाचिदुपयुक्तो भवेत्।

StudentSuvidha.com
downloaded from
TES and PAPERS at StudentSuvidha.com

6. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा अधस्तनानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषया लेखितव्यानि –

अहो असारोऽयं संसारः, कदा कस्य किं भविष्यति इति न ज्ञायते। यच्चोपार्जितानां वित्तं तदपि दानभोगैर्विना सफलं न भवति।

प्रश्नाः – 2 × 1 = 2

(क) अयं संसारः कीदृशः अस्ति ?

(ख) 'कस्य' इति पदे का विभक्तिः ?

7. अधोलिखितं श्लोकं सम्पठ्य अधस्तनयोः प्रश्नयोः उत्तराणि संस्कृतभाषया लेखनीयानि –

अस्ति यद्यपि सर्वत्र नीरं नीरज-राजितम्।

रमते न मरालस्य मानसं मानसं विना।।

प्रश्नाः – 2 × 1 = 2

(क) सर्वत्र कीदृशं नीरम् अस्ति ?

(ख) 'अस्ति' इति पदे कः पुरुषः ?

8. रेखाङ्कितपदमाधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत – 2 × 1 = 2

(क) <u>मनुष्याणां</u> हिंसावृत्तिस्तु निरवधिः।

(ख) <u>शब्दार्थौ</u> सत्कविरिव द्वयं विद्वानपेक्षते।

downloaded from StudentSuvidha.com

Download NOTES and PAPERS at StudentSuvidha.com

खण्डः 'घ'

(संस्कृतसाहित्यस्य - परिचयः)

9. महाकविबाणभट्टस्य ***अथवा*** भट्टमथुरानाथशास्त्रिणः संक्षिप्तपरिचयः हिन्दीभाषया लेखितव्यः। 4

10. अधस्तनयोः पुस्तकयोः मध्ये ***एकस्य*** संक्षिप्तपरिचयः हिन्दीभाषया लेखनीयः – 4

(i) शिवराजविजयम्।

(ii) पाषाणीकन्या।

खण्डः 'ङ'

(छन्दोऽलङ्कार - परिचयः)

11. अधोनिर्दिष्टछन्दस्सु मात्र ***द्वयोः*** संस्कृतभाषया लक्षणोदाहरणौ लिखत – 2 × 4 = 8

(क) इन्द्रवज्रा　　(ख) उपजातिः

(ग) शिखरिणी　　(घ) मालिनी

12. अधः प्रदत्तेषु अलङ्कारेषु ***द्वयोरेव*** लक्षणोदाहरणौ संस्कृतभाषया लिखत – 2 × 4 = 8

(क) श्लेषः　　(ख) अनुप्रासः

(ग) अन्योक्तिः　　(घ) उपमा

खण्डः 'च'

(अनुप्रयुक्त - व्याकरणम्)

13. 'अयादिसन्धेः' ***अथवा*** 'गुणसन्धेः' परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2

downloaded from StudentSuvidha.com

TES and PAPERS at StudentSuvidha.com

14. 'कर्मकारकस्य' ***अथवा*** 'अपादानकारकस्य' परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2

15. 'अव्ययीभावस्य' ***अथवा*** 'द्विगुसमासस्य' परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2

खण्डः 'छ'

[बहुविकल्पीय - वस्तुनिष्ठप्रश्नाः]

16. अधस्तनप्रश्नानां लिखितोत्तर-विकल्पेषु ***शुद्धविकल्पं*** चित्वा उत्तरपुस्तिकायां लिखत – 6 × 1 = 6

(क) 'अश्वोऽश्वः' इति पदे कः सन्धिविच्छेदः ?

(i) अश्वो + श्वः (ii) अश्वः + अश्वः

(iii) अश्व + अश्वः (iv) अश्वो + अश्वः

(ख) 'न + उपसर्पति' इति पदे किं सन्धिपदम् ?

(i) नोपसर्पति (ii) नेपसर्पति

(iii) नुपसर्पति (iv) नौपसर्पति

(ग) 'तथापि' इति पदे कः सन्धिः ?

(i) दीर्घसन्धिः (ii) गुणसन्धिः

(iii) वृद्धिसन्धिः (iv) यण्सन्धिः

(घ) 'कुलव्रतम्' इति पदे विग्रहोऽस्ति ?

(i) कुलात् व्रतम् (ii) कुलं व्रतम्

(iii) कुलस्य व्रतम् (iv) कुलेषु व्रतम्

(ङ) 'उष्णरश्मिः' इति पदे कः समासः ?

(i) कर्मधारयः (ii) द्विगुः

(iii) तत्पुरुषः (iv) बहुव्रीहिः

downloaded from StudentSuvidha.com

d PAPERS at StudentSuvidha.com

(च) 'राज्ञः समीपम्' इति विग्रहे किं समस्तपदम् ?

(i) राजासमीपम् (ii) उपराजम्

(iii) राज्ञासमीपम् (iv) राज्ञसमीपम्

17. लघूत्तरात्मक प्रश्नाः – 10 × 1 = 10

(i) 'अस्मद्' प्रथमाविभक्तौ एकवचने किम् रूपम् ?

(ii) 'तस्य' इति पदे का विभक्तिः ?

(iii) 'पृच्छति' इति पदे कः लकारः ?

(iv) 'अब्रवीत्' इति पदे कः पुरुषः ?

(v) 'कुर्वन्' इति पदे कः प्रत्ययः ?

(vi) 'आ + गम् + ल्यप्' एतेषां संयोगे किं रूपम् ?

(vii) 'विना' इति उपपदयोगे का विभक्तिः ?

(viii) 'जलम्' इति पदस्य पर्याय पदं लिखत ?

(ix) 'कमलम्' इति पदस्य समानार्थकपदमस्ति।

(x) 'मूर्खः' इति पदस्य विलोमपदमस्ति।

downloaded from StudentSuvidha.com

nd PAPERS at StudentSuvidha.com